

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Факультет психології та соціального захисту

Кафедра практичної психології та педагогіки

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)
«ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність (спеціалізація) 053 «Психологія»

Освітня програма: Екстремальна та кризова психологія

Львів 2024

РОЗРОБНИК

Професор кафедри практичної психології та педагогіки
доктор педагогічних наук, професор

_____ Андрій ЛИТВИН
«22» 08 2024 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Начальник кафедри практичної психології та педагогіки
доктор психологічних наук,
професор

_____ Роксолана СІРКО
«22» 08 2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
кандидат психологічних наук, доцент

_____ Роман ЯРЕМКО
«22» 08 2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Заступник начальника факультету психології та соціального захисту,
кандидат педагогічних наук

_____ Ігор КОВАЛЬ
«22» 08 2024 р.

Розглянуто на засіданні кафедри практичної психології та педагогіки,
протокол від «22» серпня 2024 № 1

Розглянуто Вченою радою факультету психології та соціального захисту,
протокол від «10» вересня 2024 року № 1

Актуалізовано:

Дата перегляду / внесення змін					
Підпис					
Ім'я, прізвище викладача					

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Експериментальна психологія
Статус дисципліни	вибіркова
Рік навчання, семестр	3-й рік (2 семестр)
Мова викладання	українська
Викладач	Литвин Андрій Вікторович, д-р пед. наук, професор, професор кафедри практичної психології та педагогіки
Контактний телефон	0961271869
Електронна пошта	a.lytvyn@ldubgd.edu.ua
Сторінка курсу в ВУ	http://virt.ldubgd.edu.ua/course/view.php?id=2695
Консультації	Згідно розкладу консультацій кафедри практичної психології та педагогіки

2. Анотація до курсу

Місце дисципліни в програмі навчання. Експериментальна психологія є однією із найцікавіших і водночас найскладніших складових психологічної науки. Ця наукова галузь застосовує спостереження й експерименти для виявлення законів психічних процесів і поведінки. Використання експериментального методу гарантує наукову достовірність міркувань фахівця. Вивчення особливостей застосування експериментального та інших наукових методів у фаховій діяльності є важливим компонентом професійної підготовки психологів.

Курс експериментальної психології передбачає цілеспрямоване системне вивчення методів психологічного дослідження, ознайомлення з плануванням психологічного експерименту та опанування загальної методології організації психологічного дослідження. Розуміння системи методів допомагає психологам самостійно орієнтуватися у спеціальній літературі, яка містить різні факти емпіричних досліджень, спонукає їх до критичного сприйняття наукової інформації. Зіставлення з експериментальним методом дає можливість оцінити інші методи і методики пізнання психічної реальності. Практичне оволодіння системою дослідницьких методів складає фаховий інструментарій психолога, за допомогою якого можливо не лише вивчати ті чи інші психічні явища, а й визначати причини їх виникнення та прогнозувати прояви певних психічних

закономірностей. Саме тому курс «Експериментальна психологія» є одним із базових, нормативних у підготовці психологів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічний експеримент, його умови, закономірності та принципи експериментального дослідження психіки. Основний результат, якого мають досягти здобувачі вищої освіти під час вивчення цієї навчальної дисципліни – формування психологічної культури професійного мислення щодо підготовки та проведення експериментального та прикладного дослідження.

3. Мета і завдання курсу

Мета навчальної дисципліни – сформувати необхідний діапазон теоретичних знань студентів за основними проблемами, напрямками і методами експериментальної психології, а також виробити у них практичні вміння та навички експериментального дослідження особистості. Студенти мають опанувати вміння здійснювати психологічне дослідження, опираючись на основні та додаткові методи дослідження, оволодіти плануванням експерименту, кваліфікованою інтерпретацією їх результатів у конкретних дослідницьких завданнях, засвоїти правила оформлення дослідницьких звітів.

Завдання:

- розкрити особливості становлення та розвитку експериментального методу в психології;
- забезпечити засвоєння студентам цілісної системи знань з питань розвитку експериментального методу в дослідженні психіки;
- розкрити сутність, структуру та принципи експериментального дослідження психіки, висвітлити типи, основні етапи й умови експериментального дослідження психіки;
- розглянути основні складові експерименту: змінні, гіпотези, планування, оброблення та інтерпретацію результатів дослідження;
- сформувати у студентів вміння та навички експериментального, квазіекспериментального та кореляційного дослідження психіки;
- ознайомити з проведенням психологічного експерименту, який забезпечує вирішення практичних завдань вимірюванням, оцінкою і аналізом індивідуальних психологічних і психофізіологічних особливостей людини, а також з виявленими відмінностями між групами людей, які об'єднані за якою-небудь ознакою;
- навчити формалізувати діагностичні показники, класифікувати і ранжувати психологічні та психофізіологічні особливості людей, будувати плани експериментальних досліджень і використовувати експериментальні методи в практичних цілях.
- навчити аналізувати й оцінювати валідність проведених психологічних експериментів, достовірність отриманих результатів і можливість їх застосування у психологічній практиці.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

загальних (ЗК):

- ЗК01 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК02 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК06 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

спеціальних/фахових (СК/ФК):

- ФК05 Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- ФК06 Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження та психологічний супровід завдань за призначенням.
- ФК07 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації щодо профілактики дистресу чи кризового стану людини.

Програмні результати навчання:

- РН04 Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел;
- РН05 Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження;
- РН06 Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження;
- РН07 Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки;
- РН08 Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- історичні причини та наукові передумови запровадження експерименту в психології;
- розвиток експериментального дослідження психіки у вітчизняній і зарубіжній психології;
- особливості експериментального методу у психології на сучасному етапі;
- роль основних напрямів психологічної науки у становленні психологічного експерименту;
- основи методології наукового пізнання;
- методологію проведення експериментально-психологічного дослідження;
- значення експериментального методу для сучасної психологічної науки;
- типи, основні етапи й умови проведення експериментального дослідження

психіки;

- етику проведення психологічного дослідження;
- правила техніки безпеки під час роботи з експериментальною апаратурою;

вміти:

- здійснити аналіз методологічного апарату експериментального психологічного дослідження;
- оцінити валідність проведених психологічних експериментів, достовірність отриманих результатів і можливість їх застосування у психологічній практиці;
- здійснити планування, організацію і проведення експериментального психологічного дослідження;
- проводити протоколювання подій експерименту та оформлення експериментальної документації;
- подавати й аналізувати отримані експериментальні дані та здійснювати їх адекватну інтерпретацію;
- робити логічні висновки щодо перевірки гіпотези дослідження;
- оформляти письмовий звіт про проведене експериментальне психологічне дослідження.

4. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Експериментальна психологія» вивчається в тісному зв'язку зі змістом дисциплін «Філософія», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», «Практикум із загальної психології», «Математичні методи в психології», «Методика проведення психологічної експертизи у різних галузях психології», «Диференціальна психологія», що сприяє створенню цілісного та несуперечливого уявлення про зміст професійної діяльності психолога, предмет психології як науки та її завдання як практичної діяльності.

Набута здобувачами вищої освіти під час вивчення цієї дисципліни складова професійного досвіду у вигляді загальних і професійних компетентностей, системи знань, умінь, навичок, норм і цінностей є теоретичним і практичним підґрунтям подальшого опанування професією, вивчення усього циклу обов'язкових і вибіркових компонентів професійної теоретичної та практичної підготовки і виконання освітньо-кваліфікаційних робіт (курсівих, кваліфікаційних).

5. Формат і обсяг дисципліни

Формат курсу Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з п'яти змістових модулів, які є логічно завершеними, відносно самостійними, цілісними частинами, засвоєння яких передбачає опанування та перевірку рівня засвоєння 16 тем. У процесі вивчення курсу здобувачі вищої освіти також повинні брати активну участь в обговоренні дискусійних питань,

вирішувати індивідуально й у групі проблемні ситуативні завдання.

**Обсяг
дисципліни:**

7 кредитів / 210 академічних годин, з яких: лекцій 32 години, семінарів 32 години, самостійної роботи 86 годин.

**Форми
навчання**

лекції, семінарські заняття, консультації, самостійна робота (в тому числі виконання здобувачами освіти індивідуальних завдань у позааудиторний час).

6. Тематика та зміст курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)				
	усього	у тому числі			
		л	сем	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6
<u>Змістовий модуль 1.</u> Експериментальна психологія як наукова галузь і навчальна дисципліна					
Тема 1. Становлення і розвиток експериментальної психології.	12	2	2		8
Тема 2. Методологічне забезпечення психологічних досліджень	12	2	2		8
<u>Змістовий модуль 2.</u> Методи дослідження особистості в психології					
Тема 3. Спостереження як метод психологічного дослідження	12	2	2		8
Тема 4. Вербально-комунікативні методи в психології	12	2	2		8
Тема 5. Анкетування та інтерв'ю як методи дослідження особистості в психології	12	2	2		8
<u>Змістовий модуль 3.</u> Експеримент як основний метод психології					
Тема 6. Експеримент як метод психологічного дослідження	14	2	2		10
Тема 7. Гіпотеза в експериментальному дослідженні психіки	14	2	2		10
Тема 8. Експериментальні змінні та способи їх контролю	14	2	2		10
Тема 9. Забезпечення якості психологічного експерименту	14	2	2		10
Тема 10. Характеристика й особливості експериментальних планів	14	2	2		10
Тема 11. Особливості доекспериментальних і квазіекспериментальних планів	14	2	2		10
Тема 12. Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту	14	2	2		10
<u>Змістовий модуль 4.</u> Метод тестування у психології					
Тема 13. Психологічне тестування	12	2	2		8
Тема 14. Комп'ютерні методики організації психологічного тестування	12	2	2		8
<u>Змістовий модуль 5.</u> Результати психологічного дослідження					
Тема 15. Оброблення даних психологічних досліджень	14	2	2		10
Тема 16. Інтерпретація та презентування результатів психологічних досліджень	14	2	2		10
Усього:	210	32	32		146

7. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

7.1. Тематика лекційних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Становлення і розвиток експериментальної психології.	2
2.	Методологічне забезпечення психологічних досліджень	2
3.	Спостереження як метод психологічного дослідження	2
4.	Вербально-комунікативні методи в психології	2
5.	Анкетування та інтерв'ю як методи дослідження особистості в психології	2
6.	Експеримент як метод психологічного дослідження	2
7.	Гіпотеза в експериментальному дослідженні психіки	2
8.	Експериментальні змінні та способи їх контролю	2
9.	Забезпечення якості психологічного експерименту	2
10.	Характеристика й особливості експериментальних планів	2
11.	Особливості доекспериментальних і квазіекспериментальних планів	2
12.	Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту	2
13.	Психологічне тестування	2
14.	Комп'ютерні методики організації психологічного тестування	2
15.	Оброблення даних психологічних досліджень	2
16.	Інтерпретація та презентування результатів психологічних досліджень	2
Разом:		32

Короткий зміст лекційних занять

Змістовий модуль 1. Експериментальна психологія як наукова галузь і навчальна дисципліна

Тема 1. Становлення і розвиток експериментальної психології.

Передумови запровадження експерименту в психології. Етапи становлення експериментального методу в психології. Предмет, завдання та сучасні тенденції експериментальної психології.

Тема 2. Методологічне забезпечення психологічних досліджень.

Загальне уявлення про методологію науки. Характеристика наукового дослідження та його етапи. Основні загальнонаукові дослідницькі методи. Класифікація методів психологічного дослідження.

Змістовий модуль 2. Методи дослідження особистості в психології

Тема 3. Спостереження як метод психологічного дослідження.

Характеристика спостереження як методу психологічного дослідження. Організація психологічного спостереження. Програма спостереження. Використання спостереження в психолого-педагогічних дослідженнях.

Тема 4. Вербально-комунікативні методи в психології.

Загальна характеристика вербально-комунікативних методів. Проблеми,

пов'язані зі сприйняттям респондентами запитань при опитуванні. Використання вербально-комунікативних методів в роботі з дітьми та підлітками.

Тема 5. Анкетування та інтерв'ю як методи дослідження особистості в психології.

Загальна характеристика методу анкетування. Види запитань в анкеті. Композиція та оформлення анкети. Процедура анкетування і правила поведінки анкетера. Загальна характеристика та види методу інтерв'ю. Процедура проведення інтерв'ю та правила поведінки інтерв'юера.

Змістовий модуль 3. Експеримент як основний метод психології

Тема 6. Експеримент як метод психологічного дослідження.

Загальна характеристика психологічного експерименту. Види психологічного експерименту. Переваги і недоліки експериментального дослідження психіки. Планування та підготовка експерименту.

Тема 7. Гіпотеза в експериментальному дослідженні психіки.

Зв'язок між теорією та експериментом. Експериментальна гіпотеза у психологічному експерименті. Різновиди експериментальних гіпотез. Помилки при перевірці статистичних гіпотез.

Тема 8. Експериментальні змінні та способи їх контролю.

Характеристика незалежних змінних в психологічному експерименті. Характеристика залежних змінних в психологічному експерименті. Характеристика додаткових змінних в психологічному експерименті та способи їх контролю.

Тема 9. Забезпечення якості психологічного експерименту.

Характеристика надійності, внутрішньої, зовнішньої валідності експерименту та фактори, які їм загрожують. Експериментальні вибірки та способи їх формування. Типи шкал експериментального дослідження психіки.

Тема 10. Характеристика й особливості експериментальних планів.

Плани для однієї незалежної змінної. Плани для однієї незалежної змінної та кількох груп. Факторні плани. Плани експериментів для одного досліджуваного.

Тема 11. Особливості доекспериментальних і квазіекспериментальних планів.

Доекспериментальні плани. Квазіекспериментальні плани. Плани ex-post-facto. Планування кореляційного дослідження.

Тема 12. Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту.

Особливості експериментального спілкування. Експериментатор: його особистість і діяльність. Досліджуваний: його діяльність в експерименті.

Змістовий модуль 4. Метод тестування у психології

Тема 13. Психологічне тестування.

Загальна характеристика психологічного тестування. Виникнення і розвиток методу тестування. Класифікація психологічних тестів. Процедура стандартизації тесту. Психометричні властивості тесту. Етапи конструювання тестів і шкал.

Тема 14. Комп'ютерні методики організації психологічного тестування.

Особливості комп'ютерного тестування. Дистанційне тестування. Адаптивне тестування. Ігрове тестування. Мультимедійне тестування.

Змістовий модуль 5. Результати психологічного дослідження

Тема 15. Оброблення даних психологічних досліджень.

Загальне уявлення про оброблення даних. Первинне статистичне оброблення даних. Вторинне статистичне оброблення даних.

Тема 16. Інтерпретація та презентування результатів психологічних досліджень.

Підходи до інтерпретації результатів дослідження. Форми презентування результатів дослідження. Узагальнення експериментальних даних.

8. Теми практичних, семінарських і лабораторних занять

8.3. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

8.2. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Становлення і розвиток експериментальної психології.	2
2.	Методологічне забезпечення психологічних досліджень	2
3.	Спостереження як метод психологічного дослідження	2
4.	Вербально-комунікативні методи в психології	2
5.	Анкетування та інтерв'ю як методи дослідження особистості в психології	2
6.	Експеримент як метод психологічного дослідження	2
7.	Гіпотеза в експериментальному дослідженні психіки	2
8.	Експериментальні змінні та способи їх контролю	2
9.	Забезпечення якості психологічного експерименту	2
10.	Характеристика й особливості експериментальних планів	2
11.	Особливості доекспериментальних і квазіекспериментальних планів	2
12.	Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту	2
13.	Психологічне тестування	2
14.	Комп'ютерні методики організації психологічного тестування	2
15.	Оброблення даних психологічних досліджень	2
16.	Інтерпретація та презентування результатів психологічних досліджень	2
Разом:		32

8.3. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

9. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота є невід’ємною складовою успішного опанування курсу. Вона передбачає вивчення лекційного матеріалу курсу, розміщеного у «Віртуальному університеті», самостійне опанування низки визначених викладачем питань, тестування рівня знань, а також виконання індивідуальних завдань.

№ з/п	Назва теми/види завдань	К-сть год.
1.	Становлення і розвиток експериментальної психології.	8
2.	Методологічне забезпечення психологічних досліджень	8
3.	Спостереження як метод психологічного дослідження	8
4.	Вербально-комунікативні методи в психології	8
5.	Анкетування та інтерв’ю як методи дослідження особистості в психології	8
6.	Експеримент як метод психологічного дослідження	10
7.	Гіпотеза в експериментальному дослідженні психіки	10
8.	Експериментальні змінні та способи їх контролю	10
9.	Забезпечення якості психологічного експерименту	10
10.	Характеристика й особливості експериментальних планів	10
11.	Особливості доекспериментальних і квазіекспериментальних планів	10
12.	Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту	10
13.	Психологічне тестування	8
14.	Комп’ютерні методики організації психологічного тестування	8
15.	Оброблення даних психологічних досліджень	10
16.	Інтерпретація та презентування результатів психологічних досліджень	10
Разом:		146

З метою закріплення знань та отриманих практичних навичок здобувачі освіти виконують **індивідуальні завдання** (за бажанням). За рішенням кафедри передбачено індивідуальні завдання у вигляді есе – самостійної творчої роботи, де у вільній формі висловлюються особисті думки на запропоновану тему на підставі опрацьованого матеріалу. Есе виконуються в рукописному вигляді обсягом 5–7 сторінок за темою, яка обирається з поданого нижче переліку або індивідуальною темою, погодженою з викладачем. Перевірку виконання есе проводить викладач наприкінці курсу.

Індивідуальні завдання		К-сть год.
1.	Загальна характеристика кросскультурних досліджень.	6
2.	Змінні у психологічному дослідженні.	6
3.	Основні аспекти планування психологічного дослідження.	6

4.	Змістовне планування крос-культурного дослідження.	6
5.	Основні напрями оцінювання валідності.	6
6.	Види похибок у дослідженні та їх джерела.	6
7.	Поняття методу спостереження. Види спостереження.	6
8.	Специфіка ретроспективних звітів спостереження.	6
9.	Ефект послідовності.	6
10.	Контроль ефектів послідовності в інтраіндивідуальних експериментах.	6
11.	Поняття залежної та незалежної змінної.	6
12.	Поняття по «квазіексперимент».	6
13.	Переваги та недоліки методу інтерв'ю та анкетування.	6
14.	Етичні основи проведення досліджень з тваринами.	6
15.	Особливості проведення контент аналізу.	6
16.	Інтраіндивідуальна та міжгрупова схема проведення експерименту.	6
17.	Особливості мисленевого експерименту.	6
18.	Моделювання в психологічних дослідженнях.	6
19.	Основні типи відносин між залежною та незалежною змінною.	6
20.	Співвідношення зовнішньої та внутрішньої валідності.	6
21.	Бездоганий експеримент та його види.	6
22.	Фактори що порушують зовнішню валідність експерименту.	6
23.	Метод випадкового формування вибірки.	6
24.	Багаторівневі експерименти.	6
25.	Постекспериментальний контроль.	6

10. Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння здобувачами освіти матеріалу курсу використовуються такі **методи**:

методи організації та реалізації навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (пояснення; бесіда; проблемний виклад; дискусія);
- наочні (комп'ютерна презентація; демонстрування наочних матеріалів; застосування опорних сигналів; використання конспектів);
- практичні методи (вправи; підготовка презентацій; практичні завдання; спостереження).

методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- проблемний виклад матеріалу;
- моделювання педагогічних ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід, кейс-метод;
- навчальні дискусії;
- частково-пошуковий метод.

методи контролю та самоконтролю ефективності діяльності здобувачів освіти:

- усного контролю (індивідуальне та фронтальне усне опитування, виступ з рефератом, виступ з презентацією, відповідь під час семінару);
- письмового контролю (тестування, письмове опитування, виконання індивідуального завдання – есе-рефлексія);
- самоконтролю та взаємоконтролю (самоперевірка за допомогою відповідей на контрольні питання лекційного курсу, самотестування у «Віртуальному університеті», аналіз відповідей одногрупників і самоаналіз);
- оцінювання результатів неформальної освіти здобувачів, одержаних поза освітнім процесом у ЗВО.

На лекціях застосовуються аналітичний, індуктивний і дедуктивний методи вивчення матеріалу, інтерактивні методи педагогічної взаємодії. Структура семінарського заняття містить: письмово підготовлені та презентовані виступи-доповіді, обговорення вузлових питань, окремі практичні завдання (в разі потреби), дискусії, підведення підсумків.

11. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Ноутбук, мультимедійний проектор, програмне забезпечення MS Office (Teams, PowerPoint, Word, Excel), електронне навчальне середовище «Віртуальний університет» (на платформі Moodle).

12. Критерії оцінювання

Оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти регулюється «Положенням про порядок та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ЛДУ БЖД» [https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/polozh_ldubzhd_poryadok_ocinyuvannya .pdf](https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/polozh_ldubzhd_poryadok_ocinyuvannya.pdf). Контроль і оцінювання рівня компетентності та відповідності програмних результатів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації освітнього процесу за національною (чотирибальною) шкалою, відповідно до Додатку Б «Положення...», і складається з двох етапів: поточного та підсумкового, результати яких інтегруються в підсумковій оцінці.

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться на семінарських заняттях у терміни, які визначаються календарним планом. Мета поточного контролю – виявити рівень знань здобувачів із розділів дисципліни, а саме оцінити ступінь розуміння та засвоєння теоретичного і практичного матеріалу, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно презентувати певний матеріал, виконати завдання, передбачені для самостійного опрацювання.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань і вмінь, а також їх корегування. Оцінювання здійснюється за національною шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». Викладач вносить оцінки до журналу обліку роботи академічної групи (поточна успішність). Результати поточного контролю (максимально **50 балів**)

ураховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» на поточному контролі, зобов'язаний її перескласти.

Вид робіт	Формат проведення та норми оцінювання
робота на семінарському занятті	Контроль відбувається шляхом оцінювання виступів, урахування активності під час колективних дискусій і обговорень. За роботу на семінарських заняттях протягом семестру можна отримати до 30 балів.
самостійна робота; виконання тестів	В якості контролю передбачено виконання тестових завдань за кожною темою, розв'язання яких сумарно оцінюється до 10 балів. Успішне виконання всіх тестових завдань, а також підсумкового тесту (не нижче 51) у «Віртуальному університеті» є підтвердженням виконання завдань самостійної роботи здобувача освіти й умовою допуску до іспиту.
індивідуальна робота	Здобувачі освіти мають можливість презентувати поглиблене вивчення матеріалу навчальної дисципліни шляхом написання одного есе. Перелік тем подано в електронному курсі «Віртуального університету». Виконання есе оцінюється до 10 балів

Критерії поточного контролю

Оцінювання поточних результатів (виконання завдань, винесених на семінар) проводять за такими показниками (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого):

– завдання не виконано або виконано в недостатньому обсязі	0–35%
– завдання виконано частково, із суттєвими науковими і методичними помилками	36–50%
– завдання виконано повністю, але допущені окремі недоліки (у змісті, висновках)	51–60%
– завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (у прикладах, в оформленні), відповіді на уточнювальні запитання викладача не точні	61–70%
– завдання виконано правильно, вчасно, зауваження не принципові, однак відповіді на уточнювальні запитання викладача не завжди обґрунтовані, не повні	71–80%
– завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень, відповіді на уточнювальні запитання викладача змістовні, аргументовані	81–90%
– у виконанні виявлено ґрунтовну підготовку, висловлено власну точку зору, підкріплену сучасною науковою аргументацією, дано вичерпні відповіді на всі запитання	91–100%

Виконання есе оцінюється за якістю таких його компонентів:

- 1) відповідність змісту темі – 0–1 бала;
- 2) структурна повнота та логічність викладу – 0–3 бала;

- 3) аргументованість висновків – 0–3 бала;
 4) оригінальність роботи і культура посилань на джерела – 0–2 бала;
 5) грамотність та охайність оформлення – 0–1 бала.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру шляхом складання екзамену та має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компонентів компетентності з навчальної дисципліни.

До екзамену допускаються здобувачі, які відпрацювали не менше 50 % пропусків і виконали підсумкові тести в середовищі «Віртуальний університет» (оцінка «задовільно» та вище).

Екзамен (**максимально 50 балів**) складається з **двох** письмових завдань із переліку, поданого у «Віртуальному університеті».

Критерії підсумкового контролю

Підсумковий контроль здобувача освіти проводять за показниками повноти, відповідності, обґрунтованості, структурної логічності й аргументованості відповідей із кожного питання:

– не володіє навчальним матеріалом, не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань; не відповів на жодне додаткове питання	0 балів
– частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст питань, допускає при цьому суттєві помилки; правильно відповів на окремі додаткові питання	1–5 балів
– не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, поверхово викладає його, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускає суттєві неточності; правильно відповів на менше половини додаткових питань	6–10 балів
– у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування й аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки; правильно відповів на половину додаткових питань	11–15 балів
– достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; однак не вистачає глибини й аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки; правильно відповів на більшість додаткових питань	16–20 балів
– у повному обсязі володіє матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; правильно відповів на всі додаткові питання	21–25 балів

Викладач може ставити додаткові питання; кожна відповідь оцінюється до 5 балів.

Якщо здобувач вищої освіти не був присутній на екзамені, викладач ставить у відомість відмітку «не з'явився». Здобувач освіти, який не був присутній на екзамені або отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання відбувається не більше двох разів: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить начальник кафедри і 2–3 науково-педагогічних працівника.

Недопущені до екзамену здійснюють перескладання в терміни, передбачені для усунення академічної заборгованості.

Підсумкове оцінювання

Під час підсумкового оцінювання враховується поточно-накопичувальна інформація, зареєстрована в журналі обліку роботи академічної групи. Підсумкова оцінка обчислюється як сума рейтингових оцінок (балів) поточного (max 50 балів) і підсумкового (max 50 балів) контролю за 100-бальною шкалою, яка переводяться в національну шкалу та шкалу ЄКТС.

Інтерпретація підсумкового оцінювання:

«відмінно» (А, 91–100) – здобувач повністю оволодів програмою навчальної дисципліни на найвищому рівні – дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично та практично правильні відповіді не менш ніж на 91% питань, опанував рекомендовану літературу, демонструє поглиблене знання матеріалу, проводить узагальнення та висновки, досконало оформлює завдання, виявляє активність, самостійність і креативність у виконанні поставлених завдань, прагне до вивчення позапрограмного матеріалу та опанування міждисциплінарних знань;

«дуже добре» (В, 81–90) – здобувач оволодів програмою навчальної дисципліни на високому рівні – дає обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 81% питань, опанував рекомендовану літературу, демонструє знання матеріалу, формулює висновки, охайно оформлює завдання, виявляє активність і самостійність, проте допускає окремі неточності;

«добре» (С, 71–80) – здобувач в основному оволодів програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні – володіє знаннями матеріалу, знаходить правильні відповіді не менш ніж на 71% питань, але допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій і вирішенні завдань, проте за допомогою викладача швидко виправляється; активний у виконанні завдань;

«задовільно» (D, 61–70) – здобувач показав задовільні результати оволодіння навчальною програмою дисципліни на репродуктивному рівні – дає правильну відповідь не менше ніж на 71% питань, однак вони не завжди обґрунтовані, неповні; у відповідях допускає помилки, які здатен виправити; виступає за темою завдань, бере задовільну участь у груповій роботі;

«достатньо» (Е, 51–60) – здобувач виявив мінімально достатній рівень знань із дисципліни, необхідний для продовження навчання – вивчив основні терміни курсу й орієнтуються в базовому матеріалі, дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, однак вони недостатньо обґрунтовані, невичерпні; допускає помилки, які виправляє за допомогою викладача; недостатньо виступає за темою завдань, майже не бере участі у груповій роботі;

«незадовільно з можливістю повторного складання» (FX, 36–50 балів) – здобувач дає правильну відповідь не менше ніж на 36% питань, однак вони необґрунтовані, невичерпні, допускає грубі помилки, індиферентно виявляє себе під час виконання групових завдань, має поверхнєве уявлення про навчальний матеріал, не здатен ним оперувати;

«незадовільно з обов'язковим повторним курсом» (F, 0–35 балів) – здобувач дає правильну відповідь менше ніж на 35% питань, при цьому відповіді необґрунтовані, невичерпні, допускає грубі помилки, цілковито індиферентно або негативно виявляє себе під час групових завдань, відсутні суттєві уявлення про зміст курсу, загалом не володіє матеріалом у необхідному обсязі.

Підсумкові оцінки виставляються публічно та вносяться до екзаменаційної відомості, залікової книжки (позитивні результати) здобувача в національній, 100-бальній шкалі та шкалі ЄКТС відповідно до співвідношень, прийнятих у ЛДУБЖД. Шкала переведення балів у підсумкову оцінку подана в Таблиці 1.

Таблиця 1 – Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
91–100	A	відмінно	зараховано
81–90	B	дуже добре	
71–80	C	добре	
61–70	D	задовільно	
51–60	E	достатньо	
36–50	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)	не зараховано
0–35	F	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	

13. Політика курсу

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні освітнього процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності, академічної доброчесності, дисциплінованості та відповідальності всіх учасників. Виконання навчальних завдань та інша робота має відповідати вимогам «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної культури ЛДУ БЖД» https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/kodeks_akademichnoyi_dobrochesnosti_ta_korpo.pdf.

Академічні очікування від здобувачів освіти – своєчасне виконання завдань, передбачених силабусом дисципліни; обов'язкове відвідування та

виконання семінарських занять і завдань самостійної роботи. Рекомендується:

- не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
- брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, семінарських занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, презентації до виступів, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати тестові завдання;

- брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань)

- здійснювати самостійну підготовку до занять відповідно до затвердженого плану;

- поточний контроль (тести, індивідуальні завдання) складати згідно з графіком;

Дотримання принципів академічної доброчесності:

- всі завдання поточного та підсумкового контролю виконувати самостійно без допомоги сторонніх осіб;

- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- напрацювання інших авторів використовувати лише з належно оформленим цитуванням – у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей посилаються на перевірені джерела інформації;

- для оцінювання надавати лише результати власної роботи;

- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

- не допустимо вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів освіти;

- не допустимо оприлюднювати (публікувати) відповіді на питання, які використовуються в рамках курсу для оцінювання знань здобувачів освіти.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (тестове завдання, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного курсу; відрахування з Університету.

Поведінка в аудиторії:

- дотримуйтесь вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку ЛДУБЖД;

- виконуйте вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями

- дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу – поважайте працю викладачів, товаришів по навчанню та себе;

- не допустимі запізнення на лекцію та інші заняття; викладач має право не допустити до заняття здобувача, що запізнився;

- не припустимо відволікатись на розмови, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб; викладач має право відсторонити від заняття здобувача, що порушує

дисципліну і не реагує на зауваження;

– користування пристроями (гаджетами) для доступу до мережі Інтернет дозволене лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача для виконання тестових завдань і використання додаткових програм в освітніх цілях;

– прислухайтесь до думки колег; поважайте людську гідність;

– дотримуйтесь норм культури мовлення;

– демонструйте самостійність, ініціативу, творчі здібності тощо.

Політика щодо пропусків занять. Пропуски занять без поважної причини не допустимі. У разі пропуску з поважних причин лекційних занять їх необхідно відпрацювати у двотижневий термін. Пропущені лекції відпрацьовують у позааудиторний час (під час консультації викладача) шляхом усного/письмового опитування за змістом лекції або тестування у Віртуальному університеті.

Відпрацювання пропущених чи незадовільно оцінених семінарських занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами лекцій і виконання завдань, запропонованих викладачем (можуть відрізнитись від тих, що готували одногрупники).

Політика щодо термінів виконання завдань і ліквідації академічної заборгованості: терміни виконання завдань вказуються в електронному курсі «Віртуального університету». Роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання академічної заборгованості з дисципліни можливо до дня проведення підсумкового контролю (відповідно до розкладу).

Недопущені до підсумкового контролю здобувачі освіти здійснюють перездачу в терміни, відведені для усунення академічної заборгованості у два етапи: 1) заборгованість із поточного контролю; 2) заборгованість із підсумкового контролю. Ліквідація заборгованості поточного контролю відбувається шляхом виконання тестових завдань і підготовки рефератів із навчального матеріалу (3–5 рукописних сторінок) згідно з тематичним планом курсу. У разі позитивної оцінки на наступний день призначається ліквідація заборгованості з підсумкового контролю у форматі перездачі екзамену.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Баклицький І. О., Сірко Р. І. Експериментальна психологія : практикум. Львів : ЛДУ БЖД, 2011. 112 с.
2. Бедан В. Б. Експериментальна психологія : курс лекцій. Одеса : НУ«ОЮА», 2020. 102 с.
3. Большакова А. М. Експериментальна психологія : конспект лекцій. Харків : ХДАК, 2019. 64 с.
4. Боснюк В. Ф. Експериментальна психологія : курс лекцій. Харків : НУЦЗ, 2016. 182 с.

5. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія : [навч. посібн.]. Київ : Академвидав, 2012. 400 с.
6. Експериментальна психологія: [курс лекцій] / [уклад. О. В. Романенко]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 146 с.
7. Литвин А. В., Коваль І. С., Яремко Р. Я. Експериментальна психологія : навч. посіб. / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності . Львів : ЛДУБЖД, 2024. 316 с.
8. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія : підручник. Київ : Центр учб. літ., 2017. 359 с.
9. Методичні рекомендації для написання курсової роботи з дисципліни «Експериментальна психологія» за спеціальністю 053 «Психологія» (практична психологія) / укл. Коваль І. С., Яремко Р. Я. Львів: ЛДУ БЖД, 2023. 40 с.

Додаткова:

1. Бабенко В. В. Основи теорії ймовірностей і статистичні методи обробки даних у психологічних і педагогічних експериментах. Львів : Вид. центр ЛНУ, 2006. 168 с.
2. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія : [курс лекцій]. Київ: МАУП, 2003. 120 с.
3. Боснюк В. Ф. Математичні методи в психології : курс лекцій. Харків : НУЦЗ, 2016. 56 с.
4. Бочелюк В., Бочелюк В. Методика та організація наукових досліджень з психології. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 360 с.
5. Бушуєва Т. В. Основи наукових психологічних досліджень : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Ніжин : Вид. ПП Лисенко М.М. 2017. 244 с.
6. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
7. Виконання дипломних робіт зі спеціальності 053 Психологія (практична психологія) : метод. реком. / укл. Р. І. Сірко, А. В. Литвин, Р. Я. Яремко. Львів : ЛДУБЖД, 2023. 45 с.
8. Галян І. М. Психодіагностика : [навч. посібн.]. Київ : Академвидав, 2011. 424 с.
9. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : [навч. посіб.]. Житомир, 2005. 94 с.
10. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту : підручник / С.Л.Кравчук. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2008. 287 с.
11. Карпенко З. С. Експериментальна психологія : метод. реком. до практичного курсу. Івано-Франківськ : Плай, 2000. 76 с.
12. Климчук В. О. Математичні методи у психології : навч. посіб для студ. психологічних спеціальностей. Київ : Освіта України, 2009. 288 с.
13. Копець Л. Класичні експерименти в психології : навч. посіб. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 283 с.

14. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус) : [навч. посібник]. Київ : МАУП, 2002. 128 с.
15. Методичні рекомендації для написання курсової роботи з дисципліни «Психодіагностика» за спеціальністю 053 «Психологія» / укл. Яремко Р. Я., Коваль І. С. Львів : ЛДУ БЖД, 2023. 40 с.
16. Музика О. Л. Курсові роботи з психології : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ : Освіта України, 2009. 104 с.
17. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології: навчально-методичний посібник. Київ : Ніка Центр, 2003. 204 с.
18. Руденко В. М., Руденко Н. М. Математичні методи в психології. Київ : Академвидав, 2009. 384 с.
19. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики : навч. посіб. Київ : Главник, 2006. 144 с.

Інформаційні ресурси:

1. База даних PsycINFO Американської психологічної асоціації
<https://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo>
2. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>
3. Віртуальний університет ЛДУ БЖД. URL: <http://virt.ldubgd.edu.ua/>
4. Експериментальна психологія / Литвин Андрій Вікторович. URL:
<http://virt.ldubgd.edu.ua/course/view.php?id=1118>
5. Наукова психологія. Класичні експерименти в психології. Найвідоміші психологічні гіпотези. <https://psyfactor.org/lybr102-2.htm>
6. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>
7. Психологічні експерименти <https://4brain.ru/psy/experimenty.php>
8. Психологія UA <http://psychologiya.org.ua/>